YHTEISÖJEN TUOMIOISTUIMEN TUOMIO
6 päivänä joulukuuta 1984 *

Asiassa 59/83,

SA Biovilac NV, kotipaikka Leuze, Belgia, edustajinaan asianajajat Hans G. Kemmler, Barbara Rapp-Jung ja Alexander Böhlke, Frankfurt am Main, toimisto Brysselissä rue de la Loi 223–225, prosessiosoite Luxemburgissa asianajotoimisto Ernest Arendt, 34 B rue Philippe-II,

kantajana,

vastaan

Euroopan talousyhteisö, jota edustaa komissio asiamiehenään komission oikeudellisen yksikön virkamies Jörn Sack, prosessiosoite Luxemburgissa komission oikeudellisen yksikön virkamiesten Oreste Montalton ja Manfred Beschelin toimisto, bâtiment Jean Monnet, Kirchberg,

vastaajana,

jossa on nostettu ETY:n perustamissopimuksen 215 artiklan toisen kohdan mukainen vahingonkorvauskanne,

YHTEISÖJEN TUOMIOISTUIN,

toimien kokoonpanossa: presidentti A. J. Mackenzie Stuart, jaostojen puheenjohtajat G. Bosco, O. Due ja C. Kakouris sekä tuomarit A. O'Keeffe, T. Koopmans, U. Everling, K. Bahlmann ja Y. Galmot,

* Oikeudenkäyntikieli: saksa.

julkisasiamies: Sir Gordon Slynn,
kirjaaja: apulaiskirjaaja J. A. Pompe,

on antanut seuraavan

tuomion

1 SA Biovilac NV -yhtiö, joka on tuottanut ja pitänyt kaupan vuodesta 1978 alkaen Kulactic-nimistä ja vuodesta 1980 alkaen Bioblanca-nimistä herasta valmistettua porsaiden ja siipikarjan perusrehua, on nostanut ETY:n perustamissopimuksen 215 artiklan toisen kohdan nojalla kanteen, joka on toimitettu yhteisöjen tuomioistuimen kirjaamoon 11.4.1983 ja jossa vaaditaan tiettyjen komission asetusten voimaan saattamisesta ja soveltamisesta kyseiselle yhtiölle aiheutuneen vahingon korvaamista.

2 Kantajan mukaan syynä sille aiheutuneeseen vahinkoon eli sen tuotteiden myynnissä marraskuusta 1982 alkaen tapahtuneeseen merkittävään supistumiseen ja 1.3.1983 alkaneeseen jyrkkään laskuun olivat sikojen ja siipikarjan rehuksi tarkoitetun rasvattoman maitojauheen myynnistä tarjouskilpailulla 23.2.1977 annettu asetus (ETY) N:o 368/77 (EYVL N:o L 52, s. 19) ja sikojen ja siipikarjan ruokintaan tarkoitetun rasvattoman maitojauheen myynnistä määritettyyn hintaan 2.3.1977 annettu asetus (ETY) N:o 443/77 (EYVL N:o L 58, s. 16), sellaisina kuin ne ovat muutettuina 1.7.1982 annetulla asetuksella (ETY) N:o 1753/82 (EYVL N:o L 193, s. 6) ja 29.10.1982 annetulla asetuksella (ETY) N:o 2923/82 (EYVL N:o L 304, s. 64). Asetuksessa (ETY) N:o 1753/82 säädetään asetusten (ETY) N:o 368/77 ja (ETY) N:o 443/77, joilla oli otettu käyttöön interventioelinten toteuttama sikojen ja siipikarjan ruokintaan tarkoitetun rasvattoman maitojauheen myynti alennettuun hintaan, soveltamisesta uudelleen, kun taas asetuksessa (ETY) N:o 2923/82 kyseisiin kahteen asetukseen lisätään alennettuun hintaan myydyn rasvattoman maitojauheen osalta uusia denaturointimenettelyjä, jotka eivät kantajan mukaan estä interventioelinten myymän rasvattoman maitojauheen käyttämistä porsaiden perusrehuksi, vaikka niiden oli otaksuttu estävän sen käytön tähän tarkoitukseen.

3 Kantaja perustaa kanteensa pääasiallisesti siihen, että komission toteuttamat toimenpiteet olivat kantajan mukaan laittomia. Toissijaisesti eli ainoastaan siinä tapauksessa, että mainitut toimenpiteet katsotaan laillisiksi, kantaja

väittää yhteisön olevan kuitenkin vastuussa "erityisestä uhrauksesta", johon komission käyttöön ottama yleisesti sovellettava järjestelmä on kantajan pakottanut.

Tutkittavaksi ottaminen

4 Komissio vastustaa kanteen tutkittavaksi ottamista lukuisin perustein.

Kansallisen tason oikeussuojakeinojen käyttämättä jättämistä koskeva oikeudenkäyntiväite

5 Ensiksi komissio tähdentää, että kantajan olisi ollut esitettävä vahingonkorvausvaatimuksensa kansallisissa tuomioistuimissa, koska sen kanne on ensisijaisesti suunnattu kansallisten viranomaisten yhteisön oikeuden mukaisesti toteuttamia toimia vastaan, toisin sanoen sen kohteena on interventioelinten toteuttama rasvattoman maitojauheen myynti alennettuun hintaan.

6 Tämän väitteen osalta on syytä huomauttaa, ettei kantaja saata kanteessaan kyseenalaisiksi kansallisten viranomaisten yhteisön oikeuden säännösten täytäntöön panemiseksi toteuttamia toimenpiteitä vaan nimenomaan komission toimet, koska esittämissään perusteluissa kantaja moittii komissiota ensiksikin siitä, että antamalla asetuksen (ETY) N:o 1753/82 se aloitti asetusten (ETY) N:o 368/77 ja (ETY) N:o 443/77 soveltamisen uudelleen, ja toisaalta siitä, että antaessaan asetuksen (ETY) N:o 2923/82 se laiminlöi sellaisten denaturointimenettelyjen lisäämisen kyseisiin asetuksiin, joilla olisi tosiasiallisesti estetty interventioelinten myymien rasvattoman maitojauheen määrien käyttäminen porsaiden ruokintaan niiden 26.7.1979 annetun komission asetuksen (ETY) N:o 1725/79 (EYVL N:o L 109, s. 1) mukaisesti myytyjen määrien asemesta, jotka oli tarkoitettu siihen käytettäviksi. Kantajan mukaan vahinko, jota se vaatii korvattavaksi, aiheutui nimenomaan siitä, että komissio otti käyttöön kyseisen järjestelmän.

7 Edellä esitetystä seuraa, että yhteisöjen tuomioistuimen käsiteltäväksi saatetun asian ratkaiseminen kuuluu sen toimivaltaan ja että sen on näin ollen tarkasteltava sitä, voiko yhteisö olla kyseisten asetusten antamisen vuoksi vastuussa lainsäädäntötoimiensa perusteella. Kansallisten oikeussuojakeinojen käyttämättä jättämistä koskeva oikeudenkäyntiväite on näin ollen hylättävä.

Kanteen ennenaikaisuutta koskeva oikeudenkäyntiväite

8 Toiseksi komissio vastustaa kanteen tutkittavaksi ottamista sillä perusteella, että sen mukaan kanne on ennenaikainen. Komission antamien asetusten väitettyyn laittomuuteen perustuvan vaatimuksen osalta komissio vetoaa siihen, ettei kantaja ole kyennyt riittävin todistein osoittamaan tietyistä yhteisön toteuttamista toimenpiteistä aiheutuneen vahingon olleen riittävällä varmuudella ennakoitavissa ajankohtana, jona kanne nostettiin. Laillisiin yhteisön toimiin perustuvaa vastuuta koskevan vaatimuksen osalta komissio väittää, että jo kyseisen kanteen luonteen vuoksi vahingon laatu ja suuruus olisi ollut selvästi osoitettava kanteen nostamisajankohtana.

9 Tältä osin on syytä palauttaa mieliin, että kuten yhteisöjen tuomioistuin on toistuvasti todennut, perustamissopimuksen 215 artiklan määräykset eivät estä asian saattamista yhteisöjen tuomioistuimen käsiteltäväksi välittömästi uhkaavaan ja riittävällä varmuudella ennustettavissa olevaan vahinkoon liittyvän yhteisön vastuun toteamiseksi, vaikka vahingon suuruutta ei voida vielä täsmällisesti määrittää. Tässä yhteydessä on aiheellista korostaa kantajan todenneen kannekirjelmässään kenenkään sitä tuolloin kiistämättä, että asetuksessa (ETY) N:o 2923/82 täsmennettyä IK-menettelyä noudattaen denaturoitua rasvatonta maitojauhetta oli tarjottu Belgian markkinoilla marraskuusta 1982 alkaen myyntiin porsaiden perusrehuksi. Myös toimittaessaan vertailevan taulukon omien tuotteidensa ja interventioelinten myymän rasvattoman maitojauheen hinnoista kantaja on täsmentänyt riittävällä tavalla vahingon, jonka se väittää kärsineensä, olleen tuolloin välittömästi uhkaava ja ennustettavissa. Näin ollen myös kanteen ennalta ehkäisevää luonnetta koskeva oikeudenkäyntiväite on hylättävä.

Tiettyjen asetusten väitettyyn laittomuuteen perustuva vastuu

10 Ensiksi on aiheellista huomauttaa, että kuten yhteisöjen tuomioistuin on 17.12.1981 antamassaan tuomiossa (yhdistetyt asiat 197/80– 200/80, 243/80, 245/80 ja 247/80, Ludwigshafener Walzmühle, Kok. 1981, s. 3246) uudelleen todennut, yhteisö on sopimussuhteen ulkopuolisessa vastuussa laittomasta toimesta ainoastaan, jos seuraavat edellytykset täyttyvät: toimielinten moitittu toiminta on yhteisön oikeuden vastaista, vahinko on syntynyt ja toiminnan ja väitetyn vahingon välillä on syy-yhteys; kun kysymys on lainsäädäntötoimesta, johon sisältyy talouspolitiikkaa koskevia valintoja, yhteisö voi olla tällaisessa vastuussa ainoastaan, jos kyseessä on riittävän ilmeinen ylemmäntasoisen, yksityisiä suojaavan oikeussäännön rikkominen. Tältä osin yhteisöjen tuomioistuin on erityisesti täsmentänyt 25.5.1978

antamassaan tuomiossa (yhdistetyt asiat 83/76 ja 94/76, 4/77, 15/77 ja 40/77, HNL, Kok. 1978, s. 1225), että kyseisen toimielimen on voitava osoittaa jättäneen jäsenvaltioiden oikeusjärjestelmiin sisältyvät asiaa koskevat periaatteet huomioon ottaen selvällä ja vakavalla tavalla noudattamatta sen toimivallan käytölle asetettuja rajoja.

11 Komission toteuttamien toimenpiteiden laittomuutta koskevan vaatimuksen osalta kantaja esittää neljä perustetta; niistä ensimmäisen mukaan perustamissopimuksen 39 artiklan 1 kohdan c alakohdassa tarkoitettua ja maito- ja maitotuotealan yhteisestä markkinajärjestelystä 27 päivänä kesäkuuta 1968 annetun neuvoston asetuksen (ETY) N:o 804/68 (EYVL N:o L 148, s. 13) 7 artiklan 2 kohdassa konkreettisesti täsmennettyä "markkinoiden vakauttamista" koskevaa tavoitetta on jätetty noudattamatta; toisen mukaan perustamissopimuksen 40 artiklan 3 kohdassa esitettyä syrjintäkieltoa on rikottu; kolmas peruste koskee omaisuudensuojan tai yrityksen perustamis- ja yritystoiminnan harjoittamisoikeuden loukkaamista ja neljäs luottamuksensuojan periaatteen loukkausta. Kantaja väittää kaikkien näiden sääntöjen olevan ylemmäntasoisia oikeussääntöjä, joita komission on noudatettava antaessaan asetuksia.

12 Ensimmäisen perusteen osalta kantaja täsmentää, että asetusten (ETY) N:o 368/77 ja (ETY) N:o 443/77 soveltamisesta uudelleen asetuksella (ETY) N:o 1753/82 ja siitä, että asetuksella (ETY) N:o 2923/82 kyseisiin asetuksiin lisättiin denaturointimenettelyjä, joilla ei kyetty estämään asetusten (ETY) N:o 368/77 ja (ETY) N:o 443/77 mukaisesti myytyjen rasvattoman maitojauheen määrien käyttöä asetuksen (ETY) N:o 1725/79 mukaisesti myytyjen määrien asemesta, oli seurauksena porsaiden ruokintaan tarkoitetun rasvattoman maitojauheen markkinoiden muuttuminen perustamissopimuksen 39 artiklassa tarkoitetun ja asetuksen (ETY) N:o 804/68 7 artiklan 2 kohdan ensimmäisessä alakohdassa täsmennetyn tavoitteen vastaisesti epävakaiksi.

13 Komissio vastaa, että ottaen huomioon rasvattoman maitojauheen suuret ylijäämät ja ne rajoitetut keinot, jotka neuvosto oli luovuttanut sen käyttöön interventioelinten hallussa olevien huomattavien varastojen poistamiseksi, komissiolla ei ollut asetusten (ETY) N:o 368/77 ja (ETY) N:o 443/77, joilla sikojen ja siipikarjan ruokintaan tarkoitetun rasvattoman maitojauheen myynti alennettuun hintaan oli otettu käyttöön, uudelleen soveltamisesta säätäessään muuta vaihtoehtoa ja että se toimi tuolloin toimivaltansa rajoissa, koska asetuksen (ETY) N:o 804/68 7 artiklan 2 kohdan toisessa alakohdassa komissiolle annetaan lupa erityistoimenpiteiden toteuttamiseen sellaisen rasvattoman maitojauheen myymiseksi, jota ei voida myydä tavanomaisin

edellytyksin maidon markkinointivuoden aikana. Koska rasvattoman maitojauheen kanssa kilpailevien tuotteiden hinnat olivat sikojen ja siipikarjan rehujen markkinoilla erittäin alhaiset, etenkin Yhdysvalloista tuodun soijan hinta, joka oli arviolta 17–18 ecua tonnilta, oli perusteltua vahvistaa sikojen ja siipikarjan ruokintaan tarkoitetun rasvattoman maitojauheen hinnaksi arviolta 20 ecua tonnilta.

14 Komissio huomauttaa, että kun se sai tietää jonkin aikaa sen jälkeen, kun se oli säätänyt asetusten (ETY) N:o 368/77 ja (ETY) N:o 443/77 soveltamisesta uudelleen, että sovellettaessa kyseisiin asetuksiin tuohon mennessä sisällytettyjä denaturointimenetelmiä kyseisten asetusten mukaisesti myytyä rasvatonta maitojauhetta käytettiin lisääntyvässä määrin asetuksen (ETY) N:o 1725/79 mukaisesti tukea saavan rasvattoman maitojauheen asemesta, se lisäsi asetuksella (ETY) N:o 2923/82 asetuksiin (ETY) N:o 368/77 ja (ETY) N:o 443/77 uusia denaturointimenetelmiä, joiden tarkoituksena oli estää kyseisen rasvattoman maidon käyttö porsaiden ruokintaan.

15 Komissio tähdentää, että on vaikeata ja miltei mahdotonta löytää denaturointimenetelmää, jonka käytöstä ei olisi vaaraa yli 25 kilogramman painoisille eläimille, mutta jolla denaturoimalla rasvaton maito saataisiin samanaikaisesti täysin soveltumattomaksi alle 25 kilogramman painoisille eläimille. Komissio ei kiistä, etteikö kantajan suosittelemaa menetelmää eli väriaineiden sekoittamista interventioelinten myymään rasvattomaan maitojauheeseen olisi voitu käyttää denaturointimenetelmien asemesta. Koska tällaisen toimenpiteen tehokkuus olisi kuitenkin edellyttänyt valvontajärjestelmän luomista siankasvatusta harjoittaville tiloille, se olisi kuitenkin ollut kaiken kaikkiaan vähemmän tarkoituksenmukainen kuin lopulta käyttöön otettu denaturointimenetelmä ottaen huomioon sikatilojen erittäin suuren lukumäärän yhteisössä (arviolta 2 000 000) ja ne merkittävät kustannukset, joita kyseisestä toimenpiteestä olisi aiheutunut. Lisäksi komissio väittää, että kantajan mainitsemat säännökset ja määräykset eivät ole yksityisiä oikeussubjekteja suojaavia oikeussääntöjä.

16 Perustamissopimuksen 39 artiklan 1 kohdan c alakohdassa tarkoitetun ja asetuksen (ETY) N:o 804/68 7 artiklan 2 kohdan ensimmäisessä alakohdassa täsmennetyn tavoitteen noudattamatta jättämistä koskevaa perustetta ei voida hyväksyä. Tältä osin on tarpeen ainoastaan palauttaa mieliin, että kuten yhteisöjen tuomioistuin on toistuvasti todennut, toimielinten on pyrittävä sovittamaan yhteen 39 artiklassa määritellyt eri tavoitteet eikä ottamaan jotakin niistä yksinomaiseksi tavoitteeksi siten, että muiden päämäärien saavuttaminen käy mahdottomaksi. Asetus (ETY) N:o 1753/82 on osa

maitotuotealalla käyttöön otettua kokonaisvaltaista politiikkaa, jonka yhtenä olennaisena tavoitteena on 39 artiklan 1 kohdan a alakohdan mukaisesti kohtuullisten tulojen takaaminen yhteisön maidontuottajille vahvistamalla maidolle tavoitehinta, joka taataan tärkeimpien maidosta valmistettujen tuotteiden kuten voin ja rasvattoman maitojauheen interventio-ostoilla ja joka muodostaa näin ollen täydentävän toimenpiteen kyseisen tavoitteen saavuttamiseksi.

17 Lisäksi sellaisten denaturointimenetelmien käyttöönotto, joiden tarkoituksena oli, kuten asetuksen (ETY) N:o 2923/82 johdanto-osan ensimmäisestä perustelukappaleesta ilmenee, estää kyseisten asetusten mukaisesti myydyn rasvattoman maidon käyttö asetuksen (ETY) N:o 1725/79 mukaisesti korkeampaan hintaan myydyn rasvattoman maidon asemesta, on riittävä osoitus siitä, että komission pyrkimyksenä oli sovittaa yhteen kyseisen maatalousväestön kohtuullisen elintason takaamista ja markkinoiden vakauttamista koskevat tavoitteet, kun se pani täytäntöön aiemmin vahvistamansa toimenpiteet rasvattoman maitojauheen varastojen poistamiseksi. Se, että ne tekniset denaturointimenetelmät, joiden avulla kyseinen tavoite oli tarkoitus saavuttaa, osoittautuivat myöhemmin osittain tehottomiksi, ei voi muuttaa arviota riidanalaisen säännöstön laillisuudesta perustamissopimuksen 39 artiklaan nähden, koska ainoastaan toimenpiteen ilmeinen soveltumattomuus sen tavoitteen saavuttamiseen, johon toimivaltainen toimielin pyrkii, voi vaikuttaa toimenpiteen laillisuuteen.

18 Perustamissopimuksen 40 artiklan 3 kohdan toisen alakohdan määräyksen, jonka mukaan yhteisessä markkinajärjestelyssä ei saa syrjiä tuottajia tai kuluttajia yhteisössä, rikkomista koskevan perusteen osalta kantaja huomauttaa, että herasta valmistetut tuotteet kuuluvat yhteiseen markkinajärjestelyyn aivan samoin kuin rasvaton maitojauhe, mutta se väittää rasvattoman maitojauheen saaneen kyseisiin tuotteisiin verrattuna etuuskohtelun, koska sille on myönnetty lukuisia välittömiä ja välillisiä tukia.

19 Tällä perusteella ei kanteen perustana olevien komission toimien laillisuutta voida saattaa kyseenalaiseksi. Tältä osin on syytä palauttaa mieliin, että yhteisöjen tuomioistuimen vakiintuneen oikeuskäytännön mukaan perustamissopimuksen 40 artiklan 3 kohdan toisessa alakohdassa esitetty syrjintäkielto ei yleisen yhdenvertaisuusperiaatteen erityisenä ilmaisuna estä erilaista kohtelua toisiaan vastaavissa olosuhteissa, jos erilainen kohtelu on objektiivisesti perusteltua. Välittömien tai välillisten tukien myöntäminen rasvattomalle maitojauheelle on objektiivisesti perusteltua kyseisen tuotteen ominaispiirteiden ja sen aseman vuoksi, joka sillä näiden ominaispiirteidensä ansiosta on

maito- ja maitotuotealan yhteisessä markkinajärjestelyssä markkinoita ylläpitävänä tuotteena, kun taas heralla ei ole samoja ominaispiirteitä. Tosiasiallisesti hera on juustonvalmistuksesta saatu jätetuote, joka on periaatteessa tarkoitettu poistettavaksi kyseisissä juustonvalmistamoissa.

20 Kyseisten kahden tuotteen erilainen kohtelu perustuu näin ollen niihin objektiivisiin eroihin, jotka maito- ja maitotuotealan yhteisen markkinajärjestelyn perustana olevissa taloudellisissa olosuhteissa voidaan niiden osalta havaita, eikä sitä sen vuoksi voida pitää syrjintänä.

21 Kolmantena perusteenaan kantaja väittää kyseisen säännöstön loukanneen sen omistusoikeutta ja oikeutta perustaa yritys ja harjoittaa yritystoimintaa. Saksan laissa erityisesti tunnustettu yrityksen perustamis- ja yritystoiminnan harjoittamisoikeus on kantajan mukaan yhteisön oikeusjärjestyksessä taattu perusoikeus aivan samoin kuin omaisuudensuoja, jota se täydentää. Kantaja tähdentää, että nämä kaksi oikeutta asettavat joko keskeisen sisältönsä tai ulottuvuutensa perusteella ehdottomat rajat yhteisön toimielinten toiminnalle ja että komission toteuttamat toimenpiteet ovat kaiken kaikkiaan pakkolunastuksen kaltaisia, koska ne vaikuttavat kantajan yrityksen kannattavuuteen jopa siinä määrin, että sen olemassaolo vaarantuu.

22 Tätä perustelua ei voida hyväksyä. Komission toteuttamilla toimenpiteillä kantajalta ei riistetä sen omaisuutta eikä sen vapautta käyttää kyseistä omaisuuttaan, joten niillä ei myöskään vahingoiteta kyseisten oikeuksien keskeistä sisältöä. Vaikka kyseisillä toimenpiteillä voi olla, kuten kantaja väittää niillä olleen, kielteisiä vaikutuksia kantajan kaupan pitämien tuotteiden menekkiin, näitä kielteisiä vaikutuksia ei voida rinnastaa tällaiseen loukkaukseen etenkään, jos ne ovat, kuten ne ovat käsiteltävänä olevassa tapauksessa olleet, vain välillistä seurausta politiikasta, jolla pyritään yleisen edun mukaisiin tavoitteisiin, joille puolestaan on olennaista se, että ne vaihtelevat markkinoiden kehitykseen vaikuttavien taloudellisten tekijöiden ja yhteisen maatalouspolitiikan yleisten suuntaviivojen mukaan.

23 Tältä osin on syytä tähdentää, että kuten yhteisöjen tuomioistuin on jo aiemmin ja erityisesti 27.9.1979 antamassaan tuomiossa (asia 230/78, Eridania, Kok. 1979, s. 2749) todennut, yritys ei voi vedota saavutettuun oikeuteen sellaisen edun säilyttämiseksi, jonka se on saanut yhteisen markkinajärjestelyn luomisesta ja jota se on tiettynä ajankohtana nauttinut.

24 Neljännen perusteen osalta, johon kantaja on vedonnut ja jonka mukaan komission toteuttamilla toimenpiteillä on loukattu luottamuksensuojan periaatetta, on syytä korostaa, että koska kantaja on esittänyt tämän perusteen ensi kertaa asian suullisen käsittelyn kuluessa, se on työjärjestyksen 42 artiklan 2 kohdassa tarkoitettu uusi peruste. Tätä perustetta ei voida näin ollen ottaa huomioon.

25 Edellä esitetyistä näkökohdista ilmenee, ettei kantaja ole voinut osoittaa ylemmäntasoista, yksityisiä oikeussubjekteja suojaavaa oikeussääntöä rikotun ilmeisellä tavalla eikä myöskään riidanalaisten asetusten olevan millään tavoin laittomia.

26 Vaatimus siitä, että yhteisö on vastuussa laittomasta toimesta, on näin ollen hylättävä.

Vastuu lainmukaisista toimista

27 Toissijaisen vaatimuksensa tueksi kantaja väittää Saksan lain "erityisen uhrauksen" (*Sonderopfer)* ja Ranskan lain "julkisista menoista aiheutuvan rasituksen eriarvoisen kohdentumisen" (*rupture de l'égalité devant les charges publiques*) käsitteisiin viitaten, että vaikka laittomuutta ei olisi tapahtunut, yhteisön velvoitteena on kuitenkin ETY:n perustamissopimuksen 215 artiklan toisen kohdan perusteella korvata omaisuusvahinko, jonka yksityinen oikeussubjekti on joutunut kärsimään yleisesti sovellettavan laillisen järjestelmän vuoksi, jos kyseisestä järjestelmästä on aiheutunut tälle erityistä tai erilaista ja paljon vakavampaa vahinkoa kuin kaikille muille taloudellisille toimijoille.

28 Tältä osin on syytä ainoastaan huomauttaa, että yhteisöjen tuomioistuimen vakiintuneen oikeuskäytännön mukaan laittoman lainsäädäntötoimen vuoksi perustamissopimuksen 215 artiklan mukaisesti nostettu vahingonkorvauskanne voidaan hyväksyä ainoastaan, jos vahinko, jonka kantaja väittää toimesta aiheutuneen, on suurempi kuin kyseisen alan toimintaan liittyvät taloudelliset riskit. Tällaista sääntöä on sovellettava varsinkin, jos yhteisön oikeudessa hyväksytään laillisiin toimiin perustuvan vastuun periaate. Käsiteltävänä olevassa tapauksessa vahinko ei ole ollut kyseisiä riskejä suurempi ottaen huomioon, että pitäessään tuotteitaan kaupan vuosina 1978 ja 1980 kantajan oli syytä otaksua, että asetuksia (ETY) N:o 368/77 ja (ETY) 443/77, joiden soveltamista oli lykätty vain väliaikaisesti ja joihin ei alkujaan, toisin kuin nykyisin, sisältynyt mitään järjestelmää sen estämiseksi, että niiden mukaisesti myytyä rasvatonta maitojauhetta käytettäisiin porsaiden ruokintaan, sovel-

lettaisiin uudelleen, jos niiden antamisajankohtana vallinneet olosuhteet myöhemmin toistuisivat. Samoin kantajan oli syytä tai ainakin se saattoi otaksua perustaessaan yrityksensä vuonna 1974, että erityistoimenpiteitä toteutettaisiin asetuksen (ETY) N:o 804/68 7 artiklan 2 kohdan toisen alakohdan mukaisesti sellaisen rasvattoman maitojauheen myymiseksi, jota ei voitaisi myydä tavanomaisin edellytyksin maidon markkinointivuoden aikana.

29 Niiden riskien ennakoitavuus, joita markkinaedellytyksiin liittyi ajanjaksona, jona kantaja aloitti kyseisten tuotteiden valmistuksen ja kaupan pitämisen, estää kantajan kärsimän kilpailukyvyn menetyksen korvaamisen. Kyseiset riskit ovat kyseisen alan teollisten ja kaupallisten yritysten toimintaan liittyviä taloudellisia riskejä aivan samoin kuin energiakustannusten nousu, joka kantajan toimittamien selvitysten mukaan on ollut yhtenä olennaisena syynä sen valmistamien tuotteiden hinnoissa neljän vuoden aikana tapahtuneeseen merkittävään nousuun.

30 Edellä esitetyistä näkökohdista seuraa, että myös toissijainen vaatimus on hylättävä.

Oikeudenkäyntikulut

31 Yhteisöjen tuomioistuimen työjärjestyksen 69 artiklan 2 kohdan mukaisesti asianosainen, joka häviää asian, velvoitetaan korvaamaan oikeudenkäyntikulut.

32 Koska kantaja on hävinnyt asian, kantaja on velvoitettava korvaamaan oikeudenkäyntikulut.

Näillä perusteilla

YHTEISÖJEN TUOMIOISTUIN

on antanut seuraavan tuomiolauselman:

1) Kanne hylätään.

2) Kantaja velvoitetaan korvaamaan oikeudenkäyntikulut.

Mackenzie Stuart Bosco Due Kakouris

O'Keeffe Koopmans Everling Bahlmann Galmot

Julistettiin Luxemburgissa 6 päivänä joulukuuta 1984.

D. Louterman
m:tty kirjaaja
hallintovirkamies

A. J. Mackenzie Stuart
presidentti